

ONDER DE RADAR

Marcel van de Ven

kluitman

Voorwoord

door officier van justitie Annelies van Loon

Steekpartijen op middelbare scholen, een jongen die een vuurwerkbom door de brievenbus van een huis duwt en tieners die een gewapende overval plegen.

In mijn werk als (jeugd)officier van justitie zie ik dat de feiten die jongeren plegen steeds heftiger worden. De gevolgen van die feiten zijn vele mate groter dan voorheen, voor zowel de dader als het slachtoffer. Vroeger begon het met een winkeldiefstal. Tegenwoordig stappen jongeren via social media makkelijk de criminaliteit in of... nemen ze een mes mee de straat op.

'Omdat iedereen het doet,' lees ik dan in een uitgetikt verdachtenverhoor van de politie. Een verhoor van een verdachte van 16 jaar die betrokken is geraakt bij een steekpartij. 'Ik had een mes mee omdat het veilig is.' Alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Maar normaal kunnen we dit toch nooit vinden? Want als je een mes bij je hebt, is het zo gepakt en zo gebruikt. De gevolgen voor jouw eigen toekomst en die van het slachtoffer zijn niet te bevatten. En vooral op die leeftijd door de dader nog niet te overzien.

Ik vraag me af: waarom zijn er tegenwoordig zo veel jongeren op straat met een mes?

Nur 283 /W112001

Bisac JUV021000 / JUV001000

© Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

© MMXX Tekst: Marcel van de Ven en Linda Crombach

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Buro Heeremans.

Omslagontwerp: Sanneke Vlam, Sproud.nl

© auteursfoto omslag: Nico Kroon

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

kluitman.nl

BII KONINKLIJKE BESCHIKKING
HOFLEVERANCIER

Komt het door de uit het buitenland overgewaaiden drillraps? Vast voor een deel, maar dat is zeker niet het enige. Social media en erbij willen horen, spelen hierin ook een grote rol. Wat op social media en YouTube wordt gezien, is voor veel jongeren op dit moment 'normaal'. Zien ze een filmpje waarin iemand met een mes verstoopt in zijn jas loopt; dan lijkt het zo te horen. Op straat met een grote machete; heel normaal toch? Maar dat is het niet!

Dat er grote invloed van social media is, zie ik ook in andere zaken. Denk aan een naaktfoto die via Facebook gedeeld dreigt te worden. Misschien vrijwillig gemaakt met spannende ideeën (sexting). Maar stel dat degene aan de andere kant van de telefoon toch iemand anders is dan jij denkt... Of dat je zo'n foto denkt te moeten sturen omdat iemand het van je vraagt... Als zo'n foto eenmaal op het internet staat, krijg je hem er niet meer van af. Er wordt geld gevraagd om verspreiding te voorkomen (sextortion). En dat gaat door en door en door...

In dit boek wordt een verzonnen verhaal verteld waarin diverse levensechte problemen worden besproken. Groepsdruk, wapenbezit, huiselijk geweld, sexting en ook: hoe moet je hier als minderjarige mee omgaan? Wat is het juiste om te doen? Hoe gaat de politie te werk? Wat als het misgaat? Wat gebeurt er dan in de rechtszaal en welke straf kan er volgen?

Dit zijn onderwerpen waar ik uren over kan vertellen: maar

het boek lezen is veel leuker! En als er iets aan de hand is: praat erover met je ouders, met een oom, een tante, een docent of iemand anders die je vertrouwt. Of bel een van de hulpkanalen die aan het einde van het boek worden genoemd. Want één ding is zeker: problemen oplossen is makkelijker met z'n tweeën dan alleen!

Annelies van Loon

Annelies van Loon is officier van justitie in de regio Noord-Holland. In deze baan heeft zij heel veel te maken met misdaad onder jongeren. Een officier van justitie geeft leiding aan de politie tijdens het opsporingsonderzoek en zorgt dat dit zorgvuldig en volgens de regels gebeurt. Voor lichte strafbare feiten kan de OvJ zelf een straf opleggen. Bij een ernstig misdrijf moet de verdachte voor de rechter komen en dan is de officier van justitie de aanklager.

MAANDAG

Hannah

'Èskius!'

Het grote, gespierde meisje tegen wie ik aan botste, kijkt me met opgetrokken wenkbrauwen aan. Geen idee wat die blik betekent: wat doe jij hier? Wát zeg je? Of misschien wel: rot op! In ieder geval niet iemand met wie je ruzie wilt.

Het Papiaments rolde er zomaar uit. Ik heb nooit op Curaçao gewoond, maar mama spreekt het thuis wel een beetje met ons. In Rotterdam keek niemand daarvan op, maar hier is het blijkbaar nogal raar...

'Sorry,' mompel ik nog eens. Het meisje is al verdwenen in de stroom leerlingen die de trappen op en af lopen.

We zijn in de zomer vanuit Rotterdam hierheen verhuisd. Bij oma Edda konden we niet langer wonen. Ze werd stapelgek van ons, riep ze. En ze had eindelijk een plekje gekregen in een verzorgingstehuis. 'Laat mij maar lekker met rust hier,' zei oma, nadat we haar voor het eerst achterlieten op haar nieuwe woonplek. Kort daarna verhuisden we zelf ook. De huur van oma's huis was te hoog voor ons alleen, zei mama. Als ik aan ons thuis bij oma Edda denk of aan hoe alles was in Rotterdam, dan krijg ik steken in mijn buik. 'Heimwee,' zei oma Edda, toen

ik met haar belde. 'Heb je er vaak last van?'

'Neuh, soms,' zei ik, maar dat was gelogen. Ik heb er bijna de hele dag last van.

Oma Edda hou je niet zo gemakkelijk voor de gek. 'Heb je wel genoeg vrienden daar?' hield ze aan.

'Hm,' deed ik een beetje vaag. De waarheid was dat ik nul komma nul vrienden heb.

'Vrienden maken slechte tijden goed en goede tijden onvergetelijk.' Oma houdt nogal van spreekwoorden en tegeltjeswijsheden.

Eigenlijk is ze niet echt onze oma, maar een tante van mama. Toen mama als meisje uit Curaçao naar Nederland werd gestuurd, mocht ze bij oma Edda gaan wonen. Mijn echte oma heb ik nooit gezien, ze stierf voor ik geboren werd. Mama kent haar ook niet echt goed. Ze heeft negen broertjes en zusjes en moest naar Nederland toen ze dertien was. Toch wil ze nog een keer terug naar Curaçao. 'Mijn thuisplekkie' noemt ze het altijd. Maar vliegtickets zijn duur. En ons spaargeld is gestolen door mama's vorige vriend, Delano – oma Edda noemt hem altijd 'die vuile *macamba*' en dan spuugt ze op de grond. Mama werkt heel hard, maar ik denk niet dat we naar Curaçao gaan dit jaar. Ze heeft twee banen, eentje als schoonmaakster en eentje in een sorteercentrum, maar die vindt ze niet heel leuk.

'Zorg jij maar dat je je diploma's haalt,' zegt mama altijd. 'Dan kun jij een fatsoenlijke baan krijgen later.'

Begin van het schooljaar stond ik goed genoeg om gewoon te kunnen starten in havo 2. Mama denkt dat ik

ook wel vwo zou kunnen doen, maar ze zegt dat dat altijd nog kan na de havo. Ik weet het zelf niet: dan moet ik nóg langer op deze school blijven...

Gelukkig zit dat meisje van net niet in mijn klas. Dan zouden er straks zeker weten allerlei stomme grapjes gemaakt worden. Sam en zijn vrienden zouden het geweldig vinden. Net zoals toen ik bij het klassenfeest *banana hasá* mee had genomen. Ze bleven maar vragen wat erin zat en hoe je het maakt. Pas na de vierde keer of zo had ik door dat ze het niet écht wilden weten. Stond ik daar in mijn jurk – op de uitnodiging stond toch echt *festkleding!* – enthousiast te vertellen hoe je de bakbananen het beste in de boter kunt laten bakken. Sam in zijn gebruikelijke hoodie. De hele kliek proestend achter mijn rug te gebaren dat-ie door moest gaan. Sindsdien noemen ze me 'Hannah Banana'...

Snel loop ik door naar het lokaal voor Engels. Mevrouw Godijn is dan wel onze mentor, maar als je bij haar te laat komt... Net voordat ze de deur dichttrekt, glip ik naar binnen. Er zijn maar twee tafeltjes vrij, helemaal vooraan. Achter in het lokaal zitten Sam, Thijs en Alex te lachen – gelukkig niet om mij deze keer.

'Ladies and gentlemen, ga zitten zodat ik...'

Godijn wordt onderbroken door de deur die opengaat. Elin, die te laat is, probeert heel stilletjes naar binnen te komen. Volgens mij was Godijn al niet happy, maar nu staat haar gezicht helemaal chagrijnig. Elin begint maar meteen met een puppy-face: 'Sorry mevrouw, ik moest echt heel lang wachten voor de wc's.'

Sam maakt een keihard scheetgeluid en al zijn groupies barsten meteen in lachen uit. Huh, ik dacht dat Sam en Elin iets hadden? Lekker vriendje!

Godijn trekt het duidelijk nu al niet meer. Terwijl Sam een preek krijgt over 'fatsoensnormen' en 'je normaal gedragen' zie ik Elin rondspeuren naar een plekje. Wanneer ze teleurgesteld ziet dat de enige vrije plek naast mij is, ploft ze neer zonder iets te zeggen. Gezellig! Ik hou mijn gezicht in de plooi. Ik ben de afgelopen maanden pro geworden in 'onopvallen'. In de pauzes zit ik onder de trap van de linker vleugel, waar bijna nooit iemand komt. Ik kom zo laat mogelijk de school in en ben altijd een van de eersten die weer wegfietst. Als niemand je ziet, kan ook niemand zich aan je storen, zei oma Edda altijd. Volgens mij bedoelde ze dan dat we háár niet moesten storen...

'Good, mensen, ik ben blij dat we nu dan eindelijk kunnen beginnen.' Godijn heeft zichzelf weer onder controle. Ik heb niet meegekregen wat ze tegen Sam heeft gezegd, maar de hele linker hoek van de klas is opvallend stil.

'Vandaag gaan we teams maken voor de show & tell die ingepland staat in week 23.'

Iedereen begint gelijk te fluisteren en binnen no time zie ik teams ontstaan. Zelf probeer ik ook iemands blik te vangen, zonder succes. Elin kijkt vragend naar Maja, haar bestie, die twee rijen achter ons zit, maar die reageert niet echt.

Godijn praat er gewoon doorheen: '... en om het eens

heel anders te doen, stel ik de teams zelf samen.'

Doodse stilte. Paniek in de ogen van sommigen.

'Nou, jullie kunnen dus wél gewoon stil zijn. Interessing... Elk team kiest een voorwerp om over te vertellen. Maak het persoonlijk!' Godijn kijkt tevreden, eindelijk zijn we de modelklas waar ze zo naar verlangd. Langzaam kijkt ze rond en begint teams aan te wijzen: 'Rosie en Viv werken samen, Maja en Alex, Barber en Sam...' Arme Barber, die moet straks natuurlijk al het werk doen. Sam scheidt er graag over op dat hij nooit huiswerk maakt. 'En Elin en Hannah, jullie zitten toch al naast elkaar, dus het heeft zo moeten zijn.' Godijn moet zelf glimlachen om haar grapje, maar Elin trekt wit weg. Nou ja, zeg, alsof samenwerken met mij zó erg is. Ik ben toevallig wel degene met de beste cijfers voor Engels. Én wiskunde. Én biologie. Opschepper, zou mijn zusje Jowella zeggen. Mama noemt me altijd de bolleboos van de familie. 'Dat heeft ze niet van haar vader,' zegt oma Edda er dan achteraan. Mijn vader ken ik niet. Ik weet alleen dat hij Nederlands was. Hij heeft ons verlaten toen ik heel klein was en mama in verwachting was van Jowella. Volgens oma Edda is dat maar goed ook. 'Opge-ruimd staat netjes.'

De bel gaat en we pakken onze spullen. Sam loopt naar onze tafel. Ik zet me schrap, maar hij loopt meteen op Elin af. 'Zorg je dat wiskunde woensdag af is?' Hij gooit zijn schrift op haar tafel en loopt weg.

Wat is dít?

Als ik thuis aankom, is Jowella er al. 'Thuis' is niet echt het

woord dat ik vind passen bij deze galerijflat, maar we wonen hier nu eenmaal. ‘Tijdelijk,’ zegt mama altijd. De huur is hoog, de twee slaapkamers zijn piepklein en de buurt is niet gezellig, maar het is wel vlak bij de plek waar mama elke ochtend wordt opgepikt voor haar werk. Het heet Bloemfontein, maar ik heb hier nog geen bloem gezien. Ook geen fontein trouwens. ‘Smerig’ en ‘beton’ zijn twee woorden die beter zouden passen. Gelukkig is het binnen in onze flat heel anders. ‘Jouw moeder zou een schuur nog kunnen opfleuren,’ zei oma Edda eens. En dat klopt. Mama let er altijd goed op dat alles opgeruimd is en ook al hebben we niet veel geld, het ziet er wél heel knus uit, met veel kleur en planten en kussentjes.

Mama is al weg naar haar baan bij het sorteercentrum. Jowella en ik redden ons prima alleen, maar oma Edda vond het maar niets. ‘Voor je het weet hangen ze op straat en gaan ze om met criminelen.’

‘Dat doen ze niet. Het zijn slimme meisjes, die twee,’ zei mama vastbesloten. Maar toen we hierin trokken was ze streng: niet buiten hangen en niemand binnenlaten. ‘Behalve André natuurlijk.’

Via André heeft mama deze flat gevonden; hij heeft een vriend die ‘in huisjes doet’. En hij heeft haar ook geholpen met het vinden van werk. ‘Hij is goud waard!’ fluisterde mama laatst toen ze met een vriendin belde. Ik vind André geen goud waard. Hij bemoeit zich overal mee. En hij schreeuwt tegen mama als ze niet doet wat hij wil. Toen ze van hem een creditcard moest aanvragen, werd hij helemaal boos omdat mama vroeg waarom dat per se moest.

‘Denk je dat je het beter weet dan, bitch?’ riep hij keihard. Mama deed alsof er niets aan de hand was, maar ik zag dat ze geschrokken was. Dat was de eerste keer dat ik ze zág ruziemaken, maar ik had ze wel al vaker gehoord. En een paar weken geleden had mama een grote schaafwond onder haar oog nadat ze ruzie hadden gemaakt toen wij in bed lagen.

Tegen oma Edda deed ze alsof ze was gestruikeld, maar ik denk niet dat oma dat gelooft. ‘Wat doe je die kinderen aan?’ hoorde ik haar tegen mama zeggen toen mama vertelde over André en dat hij hier een huis had gevonden voor ons. ‘André zorgt goed voor me, en ook voor de meisjes,’ had mama een beetje boos geantwoord. Maar oma Edda denkt daar anders over. Ik hoor de afkeuring in haar stem als ze Andrés naam uitspreekt.

Jowella zit aan tafel te lezen, zoals altijd. Ze heeft nog geen huiswerk omdat ze pas in groep 7 zit. Maar omdat ze weinig vrienden heeft die echt bestaan, zit ze meestal binnen, verdiept in een boek. Mama wil dat ik met haar speel na school, maar daar heb ik nul zin in. Zeker niet vandaag, want ik heb bergen huiswerk.

‘Jowi, heb jij je taakjes al gedaan?’ We hebben alle twee taken om mama te helpen. Als ze late dienst heeft in het sorteercentrum, komt ze vaak pas midden in de nacht thuis.

‘Hm, ik doe ’t zo. Het is zó grappig met Hermelien nu!’ Als je niet beter zou weten dan zou je denken dat Harry, Ron en Hermelien de beste vrienden van mijn zusje zijn. Ze praat soms zelfs met ze op onze kamer, hele verhalen.

Mijn zusje heeft veel fantasie. Niets mis mee.

‘Oké, anders vraag je of Hermelien even met je meegaat?’ Ik geef haar een knipoog.

Zo meteen ga ik mijn huiswerk maken. Eerst even relaxen. Ik pak een koekje en zet de tv aan. Ik heb de koelkast al gecheckt. Vandaag eten we de restjes van gisteren: macaroni, dus ik hoef niet te koken. Mama is er rond zeven uur weer. Ik hoop niet dat ze heeft afgesproken met André...

Alex

‘Bro!’ Sam geeft me een boks. ‘Ga je vanavond mee?’

Geen zin, denk ik. ‘Geen tijd,’ zeg ik. ‘We hebben vet veel huiswerk. En ik heb Saar beloofd om mee te gaan naar haar training. Dan moet ik wel een fiets hebben.’ Ik sta mijn band te plakken in onze achtertuin.

‘Dat huiswerk kun je ook aan Elin vragen. Die maakt het mijne ook.’

Verbaasd kijk ik op. ‘Ik dacht dat het uit was?’ Ik vond Elin wel aardig, maar ik heb geen idee waarom ze het huiswerk van mijn neef maakt. Ik weet ook niet of ik het wil weten.

‘Ja bro, ik ben helemaal klaar met die kech.’ Hij kijkt me onderzoekend aan. ‘Hoezo, heb je interesse? Je mag haar wel hebben, hoor.’

‘Kech? Vorig jaar was je helemaal gek op haar. Je hebt haar een kaart gestuurd vanuit Bretagne.’ Mijn neef is sinds de zomervakantie iemand anders geworden. Een mix van een wannabe-rapper en een hangjongere uit de flatwijken aan de andere kant van het centrum. Het is dat ik weet dat hij twee straten verder is opgegroeid...

We zijn beste vrienden, Sam en ik. We hebben ons hele leven al samen doorgebracht. Elk jaar gaan we naar het

familievakantiehuis in Bretagne. 'Broetje' noemde hij me altijd, want die laatste 'r' was nog te moeilijk voor een tweejarige. Nu is het 'bro' geworden. En 'doezoe'. En 'hood'. Gewoon voetballen op het veldje of een film kijken doen we bijna nooit meer. Samen schaken al helemaal niet meer. Ik ben gek op schaken en ik kan het best goed. Vroeger speelde ik op het bord tegen mijn vader of Sam, maar die versloeg ik al gauw elke keer. Tegenwoordig speel ik alleen nog online tegen mensen van mijn niveau wereldwijd. Ik begon er een keer over op school. Sam wist niet hoe snel hij een eind aan dat gesprek moest maken. 'Bro, daar héb je het hier toch niet over.' Hij keek om zich heen. 'Straks hoort iemand je!' Alsof ik vertelde dat ik een drugshandelaar was geworden.

Maar eerlijk is eerlijk: op school is Sam sinds de zomer gestegen in de rangorde. Thijs, Nassim en Pepijn kijken allemaal tegen hem op. En dat zijn de populairste jongens van onze klas. De meisjes vinden hem ook geweldig. Tenminste, dat denk ik. Van de meisjes weet ik niet zo veel. Elin deed in ieder geval ontzettend haar best op het laatste schoolfeest om iedereen duidelijk te maken dat Sam bij haar hoorde. Ik zit ook wel bij het groepje, maar vooral omdat Sam en ik nou eenmaal bij elkaar horen.

'Maar ga je nou vanavond mee?'

'Hé jongens, gaan jullie lekker een potje voetballen?' Mijn vader staat opeens achter ons. 'Misschien wil ik binnenkort ook wel een keer!'

'Doe maar niet, pap...'

'Leuk, oom Geert, doen we!' Sam heeft zoals gebruikelijk

geen moeite met liegen. 'Zo'n lieve jongen,' hoorde ik mijn moeder laatst zeggen tegen tante Sofie, Sams moeder. 'Daar mag je trots op zijn, zusje!' Ze zouden eens moeten weten wat die lieve Sam allemaal doet. Hij loopt de hele tijd te klooiën met jongens uit de vierde en op het schoolfeest had hij ons allemaal een joint gegeven. 'Goed spul, hoor.' Alsof hij een handeltje had en er alles van afwist.

Weet ik veel: misschien heeft hij wel een handeltje. Ik had die van mij door de wc gespoeld. En dan dat gedoe met Hannah op het klassenfeest. Op de een of andere manier moet hij haar altijd hebben. Ik weet niet waarom. Te slim? Het is niet vanwege haar donkere huidskleur. Op onze school zitten heus niet alleen maar witte kinderen. Maar Hannah valt wel op met haar donkere haren en haar grote ogen. Ze is gewoon... anders. Maar ik weet niks van meisjes.

Sam geeft me weer een boks. 'Ik ben weg. Zeker weten dat je niet meegaat, bro?'

'Zeker weten,' zeg ik beslist.